

Michał Poszwa

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: michal.poszwa@ue.wroc.pl

LIMITOWANIE KOSZTÓW W RACHUNKU WYNIKU PODATKOWEGO

LIMITING TAX COSTS

DOI: 10.15611/pn.2018.513.29

JEL Classification: G38, K34

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena mechanizmu limitowania wysokości kosztów, które mogą być uwzględnione w rachunku wyniku podatkowego. Ten sposób ograniczania wartości kosztów uzyskania przychodów jest stosowany do coraz szerszego ich zakresu przedmiotowego. Wynika to z dążenia ustawodawcy do ograniczenia erozji bazy podatkowej oraz agresywnej optymalizacji. W opracowaniu zastosowano metodę analizy treści aktów prawnych, publikacji dotyczących omawianego problemu oraz wiedzę uzyskaną w drodze własnych obserwacji. W szczególności przeprowadzono analizę konsekwencji przedmiotowych ograniczeń dla podatników polegających na zwiększeniu efektywnej stopy opodatkowania, kosztów administracyjnych i ryzyka podatkowego. Zastosowanie mechanizmu parametrycznego stwarza u podatnika problem decyzyjny, którego istotą jest minimalizacja negatywnych konsekwencji ograniczeń w uznawaniu kosztów. Identyfikacja sposobów limitowania kosztów uzyskania przychodów pozwoli na ocenę wpływu ograniczeń na sytuację podatnika i podjęcie przez niego ewentualnych działań zmniejszających negatywne konsekwencje.

Słowa kluczowe: koszty uzyskania przychodów, limitowanie kosztów, wynik podatkowy.

Summary: The aim of the article is to assess the mechanism of limiting the amount of costs that can be included in the tax result. This method of reducing the value of tax deductible costs is applied to the ever-wider scope of the subject. This results from the legislator's efforts to reduce the erosion of the tax base and aggressive optimization. The study uses the method of analysis of the content of legal acts, publications on the discussed problem and knowledge gained through own observations. In particular, an analysis of the consequences of these restrictions for taxpayers was made, consisting in increasing the effective tax rate, administrative costs and tax risk. The use of the parametric mechanism creates a decision problem for the taxpayer, the essence of which is to minimize the negative consequences of restrictions on the recognition of costs. Identification of the ways of limiting the costs of obtaining revenues will allow the assessment of the impact of restrictions on the situation of the taxpayer and taking by him/her possible actions reducing negative consequences.

Keywords: tax deductible costs, limiting costs, tax result.

1. Wstęp

Koszty uzyskania przychodów są kategorią podatkową zdefiniowaną w przepisach ustaw o podatkach dochodowych. Regulacje te służą realizacji określonych celów – fiskalnego oraz stymulacji działalności podatników. Znaczenie kosztów uzyskania przychodów (kosztów podatkowych) polega na tym, że ich wysokość wpływa na podstawę opodatkowania, a przez to na efektywne obciążenie wyników osiąganych przez podatników. Szczególna sytuacja ma miejsce w przypadku opodatkowania wyniku uzyskiwanego w działalności gospodarczej. Miarą ekonomicznych efektów działalności przedsiębiorstwa w określonym przedziale czasu jest wynik finansowy brutto. Uzyskiwanie zysku brutto stanowi uzasadnienie dla nałożenia podatku dochodowego. Podatek ustalany jest jednak od dochodu, którego wystąpienie oraz wysokość determinowane są nie tylko rzeczywistymi zdarzeniami gospodarczymi, ale również sposobem ujęcia tych zdarzeń w rachunku wyniku podatkowego. Odzwierciedleniem działalności przedsiębiorstwa na potrzeby opodatkowania są podatkowe przychody oraz podatkowe koszty.

Charakter wyniku podatkowego (dochód lub strata podatkowa) oraz jego wysokość zależą od zakresu, wyceny oraz momentu ujęcia podatkowych przychodów i kosztów ich uzyskania. Przychody oraz koszty podatkowe są w większości uwzględniane w tym samym zakresie, w tej samej wartości i w tym samym okresie rozliczeniowym co przychody i koszty księgowy. Jednak ze względu na cele – fiskalny i stymulacyjny – opodatkowania dokonuje się na potrzeby rachunku wyniku podatkowego modyfikacji zakresu, wartości i momentu uznania przychodów i kosztów. W konsekwencji następuje trwałe lub okresowe zwiększenie lub zmniejszenie wyniku podatkowego względem wyniku finansowego, a przez to odpowiednio zwiększenie lub zmniejszenie efektywnego obciążenia wyniku działalności.

Modyfikacja kosztów księgowych na potrzeby podatkowe polega na ograniczeniu ich zakresu i wysokości oraz przesunięciu momentu ich ujęcia w rachunku podatkowym względem rachunku księgowego. Szczególnym sposobem ograniczenia wysokości kosztów uznawanych w rachunku wyniku podatkowego jest ustanowienie limitu wartościowego. Limit ten oznacza, że do kosztów uzyskania przychodów można zaliczyć w danym okresie rozliczeniowym kwoty nie wyższe niż określone w przepisach. Patrząc całościowo, limitowanie kosztów uzyskania przychodów ma charakter nie tylko kwotowy, ale również czasowy i przedmiotowy.

Celem artykułu jest ocena mechanizmu limitowania kosztów uzyskania przychodów, które mogą być uwzględnione w rachunku wyniku podatkowego. Analiza dotyczy głównie limitowania kosztów finansowania dłużnego oraz kosztów związanych z nabyciem niektórych rodzajów usług i praw. Dla tych kosztów obowiązują szczegółowe regulacje, których stosowanie oznacza dodatkowe koszty administracyjne, zmiany w organizacji ewidencji (autonomizacja rachunku podatkowego) oraz ewentualne zmniejszenie wysokości kosztów uznawanych podatkowo. W artykule zastosowano metodę analizy treści aktów prawnych, publikacji dotyczących omawianego problemu oraz wiedzę uzyskaną w drodze własnych obserwacji.

Dla podatników istotne są zarówno właściwe stosowanie przepisów (eliminowanie lub ograniczanie ryzyka nieprawidłowości), jak również ocena konsekwencji finansowych istniejących ograniczeń. Rzeczywisty wpływ limitowania kosztów podatkowych na ciężar podatkowy danego przedsiębiorstwa (ryzyko i wysokość podatku) zależy nie tylko od kwoty limitu, ale również od zakresu kosztów objętych limitowaniem oraz od możliwości uwzględnienia kosztów wyłączonych podatkowo w przyszłych okresach rozliczeniowych. Niewątpliwie poszerzenie zakresu kosztów, których dotyczą limity, zwiększy u wielu podatników podstawę obliczenia podatku, ale obowiązujące rozwiązania parametryczne pozwalają na ograniczenie zwiększenia podatku dochodowego.

2. Limity kosztów w rachunku wyniku podatkowego

Rachunek wyniku podatkowego to procedura ustalania podatkowych przychodów i kosztów ich uzyskania. Celem rachunku jest obliczenie dochodu lub straty podatkowej za dany okres rozliczeniowy. W przypadku osób prawnych wynik podatkowy ustala się dla dwóch źródeł przychodów, tzn. przychodów kapitałowych i pozostałych. W ramach procedury dokonuje się identyfikacji i wyceny podatkowych przychodów i kosztów ich uzyskania oraz przypisuje się te przychody i koszty do właściwych miesięcy, kwartałów i lat obrotowych. W efekcie od przychodów podatkowych uznanych w danym okresie odejmuje się tzw. potrącalne koszty uzyskania przychodów [Poszwa 2016]. Koszty potrącalne to koszty zmniejszające wynik podatkowy w danym okresie rozliczeniowym. Elementem rachunku kosztów uzyskania przychodów zmierzającego do ustalenia kosztów potrącalnych jest uwzględnienie limitów kwotowych. Niektóre bowiem koszty księgowe spełniające wszystkie warunki, aby zaliczyć je do kosztów podatkowych, mogą być uznane tylko do określonej wysokości [Walińska 2016].

W procedurze rachunku kosztów uzyskania przychodów dokonuje się w pierwszej kolejności identyfikacji kosztów podatkowych. Odbywa się to poprzez wskazanie, które koszty księgowe spełniają warunki do uznania ich za podatkowe. Kosztami uzyskania przychodów są te koszty księgowe, które zostały faktycznie poniesione i odpowiednio udokumentowane, mają walor celowości, tzn. służą osiągnięciu przychodów albo zachowaniu lub zabezpieczeniu źródła przychodów i nie zostały wyłączone przedmiotowo w całości. Dodatkowym warunkiem uznania kosztu w rachunku podatkowym jest dokonanie, w określonych sytuacjach, zapłaty zobowiązania przelewem. Warunek ten będzie miał coraz większe znaczenie, a przez to konsekwencje w rachunku kosztów podatkowych [Gibasiewicz 2018].

Szczególnym elementem procedury uznawania kosztów za podatkowe jest wyłączenie kosztów, które spełniają warunki pozytywne. Wyłączenie kosztów księgowych z rachunku wyniku podatkowego ma charakter przedmiotowy bądź kwotowy. Niektóre koszty są pomijane w całości (np. koszty sankcji administracyjnych), a niektóre w pewnej części (np. ubezpieczenie AC samochodu osobowego od warto-

ści powyżej 20 000 euro). Limitowanie kosztów oznacza, że w przypadku niektórych kosztów część ich wartości jest wyłączona podatkowo na skutek arbitralnej decyzji ustawodawcy co do wartości limitu oraz zakresu kosztów, których limit dotyczy.

Analizując sposób (mechanizm) funkcjonowania limitów kosztów podatkowych, należy uwzględnić kolejny (po identyfikacji) etap procedury rachunku kosztów uzyskania przychodów, jakim jest kalkulacja oraz moment potrącenia kosztu. Ustalanie wysokości kosztów (w tym kalkulacja wartości podatkowej aktywów, np. zapasów) oznacza ostatecznie określenie momentu potrącenia kosztu w rachunku wyniku podatkowego. Przykładowo przyspieszone odpisy amortyzacyjne skutkują najpierw zwiększoną, a później zmniejszoną wyceną produktów, a przez to wcześniejszym potrąceniem kosztów alokowanych na sprzedane produkty.

Limitowanie kosztów uzyskania przychodów na etapie wyceny i ustalania kosztów potrącalnych ma wiele wymiarów. Przede wszystkim limitowanie kosztów polega na możliwości potrącenia w danym okresie tylko tych kosztów bezpośrednio związanych z przychodami, które dotyczą zrealizowanych przychodów. Nie można również w całości potrącić tych kosztów podatkowych (poniesionych) pośrednio związanych z przychodami, które dotyczą okresu dłuższego niż rok. Ponadto z zasad amortyzacji podatkowej wynika brak możliwości uwzględnienia w kosztach potrącalnych kwot powyżej określonych limitów. Limity te wynikają ze stawek oraz metod amortyzacji. Charakter limitu ma również możliwość potrącenia niektórych kosztów podatkowych (np. wynagrodzeń z umów cywilnoprawnych) jedynie do wysokości wydatków poniesionych do końca okresu, którego potrącenie dotyczy.

Należy nadmienić, że limitowanie dotyczy również kwoty odliczeń od dochodu (np. darowizny) na etapie ustalania podstawy opodatkowania. W szczególności straty z lat ubiegłych, które są odzwierciedleniem wcześniej poniesionych kosztów, mogą być odliczane w ramach limitów: do wysokości 50% przez okres do pięciu lat.

Limitowanie kosztów podatkowych ma miejsce na różnych etapach rachunku wyniku podatkowego. Dla niektórych kosztów limit wynika z decyzji ustawodawcy, który dąży do zneutralizowania podatkowych konsekwencji tych działań podatników, które zostały uznane za niepożądane, a nawet szkodliwe (np. opóźnienia w wypłatach wynagrodzeń i składek ubezpieczeniowych, nadmierne wykorzystywanie samochodów osobowych przypisanych do przedsiębiorstwa). Część limitów wynika jednak z zasad prowadzenia rachunku wyniku podatkowego, w tym w szczególności z zasady współmierności. Dla oceny konsekwencji stosowanych limitów podstawowe znaczenie ma jednak wyodrębnienie sztywnych i elastycznych ograniczeń w określaniu dopuszczalnej wysokości kosztów podatkowych.

3. Sztywne i elastyczne limity kosztów podatkowych

Limity kosztów uzyskania przychodów mogą mieć charakter wartościowy oraz czasowy. Limit wartościowy oznacza, że w rachunku wyniku podatkowego uwzględnia się koszty do wysokości określonej wartości. Z limitu czasowego wynika możliwość potrącenia kosztu podatkowego tylko w określonym przedziale czasu, np. pięciu lat.

Limit wartościowy może być określony kwotowo lub procentowo od wskazanej podstawy. Limit kwotowy może być określony sztywno bądź elastycznie. Przykładem limitu kwotowego sztywnego jest uznawanie za koszty podatkowe odpisów z tytułu zużycia samochodu osobowego do kwoty 20 000 euro oraz składek na ubezpieczenie AC do tej kwoty. Koszty ponad limit nie będą mogły być również w przyszłości zaliczone do kosztów podatkowych dotyczących bieżącej działalności (możliwe będzie odliczenie kosztów w momencie sprzedaży samochodu). Limit kwotowy może być również ustalony elastycznie. Na przykład koszty używania samochodów pracowników w celach służbowych są uznawane w ramach limitu ustalanego proporcjonalnie do liczby faktycznie przejechanych kilometrów i stawki za kilometr, która może być również ustalona poniżej wartości maksymalnej określonej w przepisach [Małecki, Mazurkiewicz 2018]. Koszty używania samochodów pracowników w jazdach lokalnych mogą być uznane także w ramach sztywnych limitów kwotowych.

Limit wartościowy kosztów uzyskania przychodów może być ustalany elastycznie jako iloczyn stawki procentowej oraz odzwierciedlającej skalę działalności podatnika wielkości bazowej. W ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych mechanizm ten dotyczy kosztów finansowania dłużnego ponad 3 mln rocznie [Czerwik 2018] oraz kosztów tzw. świadczeń niematerialnych również ponad 3 mln rocznie [Sekita 2018]. W obu przypadkach limit kosztów ustala się od podstawy, którą jest podatkowy wskaźnik EBITDA [Olchowicz, Jamroży 2018], przy czym dla kosztów finansowania dłużnego limit roczny wynosi 30% podstawy, a dla kosztów świadczeń niematerialnych 5% podstawy. Podatnicy mogą zatem wpływać na wysokość limitu poprzez kształtowanie wysokości EBITDA. Elastyczność omawianego limitu polega również na możliwości odliczenia kosztów poniesionych w danym roku ponad limit w następnych pięciu latach.

Ponadto w projekcie dyrektywy Rady w sprawie wspólnej podstawy opodatkowania osób prawnych [COM(2016) 685], zaprezentowanym we wniosku z dnia 25.10.2016 r., znajduje się propozycja limitowania kosztów reprezentacji. Koszty te mają być ograniczone do wysokości 50% kosztów poniesionych w ramach limitu ustalonego jako procent (jeszcze nie określony) przychodów.

Decyzja o zakresie kosztów podlegających limitowaniu ma charakter ekonomiczny i polityczny i wynika z dążenia do zwiększenia podstawy opodatkowania (zapobieganie erozji bazy podatkowej) oraz ograniczenia nadużyć (agresywna optymalizacja podatkowa), które zakłócają prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego Unii Europejskiej.

4. Konsekwencje dla podatnika limitowania kosztów uzyskania przychodów na przykładzie kosztów świadczeń niematerialnych

Ustalenie limitu kosztów uwzględnianych podatkowo oznacza u podatników najczęściej negatywne konsekwencje, ale możliwy jest również ich neutralny bądź nawet pozytywny odbiór. Ograniczenie w uznawaniu kosztów podatkowych jest neutralne dla podmiotów, których ograniczenia nie dotyczą (np. ze względu na brak powiązań z podmiotami zależnymi lub niską wartość kosztów limitowanych). Neutralność określonych przepisów musi jednak zostać zidentyfikowana i potwierdzona w wyniku analizy przepisów, co powoduje koszty administracyjne. Niektórzy podatnicy mogą pozytywnie ocenić wprowadzenie limitowania kosztów. Będzie tak wówczas, gdy limity przyczynią się do, co najmniej, ograniczenia agresywnej optymalizacji prowadzonej przez podmioty konkurencyjne. Korzyści z optymalizacji skutkować mogą uzyskaniem przewagi konkurencyjnej nad podmiotami, które nie mogą jej stosować. Eliminacja podatkowych źródeł przewagi konkurencyjnej przyczynia się zatem do polepszenia funkcjonowania rynku wewnętrznego i poprawia pozycję podmiotów działających lokalnie.

Wdrożenie limitu kosztów tzw. świadczeń niematerialnych wprowadzonego do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (art. 15e) od 1.01.2018 r. [Ustawa z dnia 27 października 2017 r.] spowodowało szereg negatywnych konsekwencji, które odzwierciedlają szeroko rozumiane skutki ograniczeń kosztów. Skutki te wynikają zarówno z ustanowienia limitu, jak i z samego sposobu regulacji oraz złożoności przedmiotu regulacji [Maruchin 2018]. W efekcie nastąpiło zwiększenie efektywnego obciążenia podatkiem dochodowym i potencjalne ograniczenie tzw. agresywnej optymalizacji, co należy ocenić pozytywnie. Skutkiem ubocznym i właściwie nieuchronnym jest pojawienie się dodatkowego ryzyka podatkowego oraz kosztów administracyjnych.

Zwiększenie obciążenia podatkiem dochodowym nastąpi wówczas, gdy podatnik podlegający omawianym przepisom poniesie koszty świadczeń niematerialnych określonych w ustawie ponad 3 mln zł rocznie i jednocześnie nadwyżka ponad 3 mln zł przekroczy limit ustalony w wysokości 5% wyniku podatkowego EBITDA. Poniesione koszty ponad ten limit muszą zostać wyłączone z kosztów uzyskania przychodów w danym roku, ale mogą być uwzględnione w następnych pięciu latach w ramach obowiązującego wówczas limitu. Wyłączenie kosztów z rachunku wyniku podatkowego z możliwością ich ponownego uwzględnienia oznacza odroczenie momentu potrącenia kosztu, a więc również jedynie czasowe zwiększenie efektywnej stopy opodatkowania. Jeżeli w przyszłości nie będzie możliwe potrącenie tych kosztów ze względu na niski limit, to wzrost obciążenia podatkiem dochodowym będzie trwały.

Analizowany limit kosztów uzyskania przychodów dotyczy złożonej sytuacji ze względu na podmioty, do których jest adresowany (jednostki powiązane), oraz ze względu na przedmiot regulacji (świadczenia niematerialne). Między innymi te oko-

liczności powodują, że przepisy dotyczące limitu kosztów podatkowych są źródłem dodatkowego ryzyka podatkowego. W witrynie internetowej Ministerstwa Finansów zamieszczono w kwietniu 2018 r. ponad 25 stron wyjaśnień mających ułatwić stosowanie przepisów. Potencjalne kontrowersje dotyczą w szczególności zakresu świadczeń niematerialnych, których koszty nabycia są limitowane, a także zakresu podmiotów objętych ograniczeniami. Limit dotyczy kosztów z tytułu usług doradczych, reklamowych, zarządzania i podobnych (z wyjątkami), a także opłat i należności za korzystanie z praw (np. autorskich) oraz kosztów z tytułu przeniesienia ryzyka niewypłacalności dłużnika z tytułu pożyczek (z wyjątkami). Jednak ograniczeń nie stosuje się między innymi do kosztów powyższych usług, jeżeli są bezpośrednio związane z wytworzeniem lub nabyciem towaru albo świadczeniem usługi. Jednoznaczne ustalenie tego bezpośredniego związku będzie często niemożliwe. Ponadto limitowanie kosztów dotyczy świadczeń nabywanych od podmiotów powiązanych czy mających siedzibę w raju podatkowym, przy czym ograniczenie występuje również, gdy powiązania mają charakter pośredni. Użyte w przepisach sformułowania prowadzą do ich niejednoznacznej wykładni, co może sprzyjać naruszeniu bezpieczeństwa prawnego podatnika, a nawet uniemożliwić ich stosowanie [Gomułowicz 2016].

Zastosowanie przepisów dotyczących limitowania kosztów prowadzi do zwiększenia kosztów administracyjnych i konieczności dostosowania sposobu prowadzenia rachunku podatkowego. Podatnik musi identyfikować zdarzenia gospodarcze, których wystąpienie może skutkować zastosowaniem limitu, oraz analizować powiązania o charakterze pośrednim. Ponadto konieczność ustalenia wysokości limitu kosztów uznawanych podatkowo wymusza wyodrębnienie danych podatkowych w celu ustalenia podatkowego wyniku EBITDA oraz kwalifikowania kosztów do bezpośrednio lub pośrednio związanych z wytwarzanymi produktami czy świadczonymi usługami. W efekcie wprowadzenie kolejnych limitów kosztów podatkowych przyczynia się do autonomizacji rachunku podatkowego względem rachunku księgowego.

5. Zakończenie

Stosowanie limitów kosztów uzyskania przychodów jest prostym narzędziem realizacji celów fiskalnych opodatkowania. Zmiany wprowadzone do przepisów podatkowych, a także te projektowane prowadzą do jednoznacznego wniosku, że zakres limitów jest coraz szerszy.

Najważniejsze limity kosztów podatkowych wprowadzone do konstrukcji podatku dochodowego od osób prawnych dotyczą kosztów finansowania dłużnego oraz kosztów świadczeń niematerialnych. Zastosowany mechanizm limitowania ma charakter elastyczny i wiąże wysokość limitu kosztów podatkowych z wysokością podatkowego wyniku EBITDA. Wskaźniki procentowe służące do ustalenia limitu kosztów są ustalone arbitralnie i ocena ich wysokości musi być dokonana najpóźniej po pierwszym roku stosowania przepisów.

Nie ulega wątpliwości, że stosowanie limitów kosztów podatkowych w złożonych przedmiotowo i podmiotowo sytuacjach prowadzi do zwiększenia ryzyka podatników oraz dodatkowych kosztów administracyjnych. Ostateczna uciążliwość tych przepisów będzie również zależać od sposobu ich stosowania przez podatników i egzekwowania przez organy podatkowe.

Literatura

- Czernik A., 2018, *Źródła, algorytmy i meandry architektury, czyli zmiany w CIT 2018*, „Doradca Podatkowy”, nr 1.
- Gibasiewicz D., 2018, *Dalszy ciąg walki z obrotem gotówkowym?*, „Przegląd Podatkowy”, nr 4.
- Gomułowicz A., 2016, *Prawna formuła kosztu podatkowego*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Małecki P., Mazurkiewicz M., 2018, *CIT. Podatki i rachunkowość. Komentarz*, wyd. 9, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Maruchin W., 2018, *Analiza nowych zasad dotyczących zaliczania wydatków do kosztów uzyskania przychodów*, „Monitor Podatkowy”, nr 2.
- Olchowicz I., Jamroży M., 2018, *Rachunkowość podatkowa*, Difin, Warszawa.
- Poszwa M., 2016, *Ustalanie wyniku podatkowego*, [w:] Nowak E. (red.), *Rachunkowość. Zasady i metody*, PWE, Warszawa.
- Sekita J., 2018, *Usługi niematerialne jako koszty uzyskania przychodów*, „Rachunkowość”, nr 1.
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 2343 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Dz.U. z 2017 r. poz. 2175.
- Walińska E., 2016, *Wynik finansowy a podstawa opodatkowania*, [w:] Walińska E., Wencel A., Jurewicz A., Wiatr M., *Podatek dochodowy w systemie rachunkowości – zasady ustalania i rewizji*, SKwP, Warszawa.